

MEĐUNARODNI PAKT O GOSPODARSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA *

*usvojen na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda, 16. prosinca 1966. godine
(rezolucija br. 2200 A /XXI/)
stupio na snagu 3. siječnja 1976. godine*

Države stranke ovoga Pakta,

smatrajući da je, u skladu s načelima proglašenim u Povelji Ujedinjenih naroda, priznanje prirodnog dostojanstva te jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske obitelji temelj slobode, pravde i mira u svijetu,

priznajući da ta prava proizlaze iz prirodnog dostojanstva ljudske osobe,

priznajući da se, u skladu s Općom deklaracijom o ljudskim pravima, ideal slobodnih ljudskih bića, koja uživaju građansku i političku slobodu i koja su oslobođena straha i nestašice, može postići samo ako su stvoreni uvjeti u kojima svatko može uživati svoja gospodarska, socijalna i kulturna prava, kao i svoja građanska i politička prava,

smatrajući da Povelja Ujedinjenih naroda obvezuje države na opće promicanje i poštivanje ljudskih prava i sloboda,

uzimajući u obzir da pojedinac, osim odgovornosti prema drugim pojedincima i prema zajednici kojoj pripada, istovremeno mora težiti promicanju i zaštiti prava priznatih u ovom Paktu,

suglasne su u sljedećim načelima:

DIO I.

Članak 1.

I. Svi narodi imaju pravo na samoodređenje. Na temelju toga prava oni slobodno određuju svoj politički status i osiguravaju svoj gospodarski, društveni i kulturni razvoj.

* Republika Hrvatska stranka je Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima od 6. listopada 1991. godine prema Odluci o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacija o sukcesiji. Tu odluku donijela je Vlada Republike Hrvatske 30. rujna 1993. godine (Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 12/1993.) Prema odredbi II. te Odluke "Tekstovi mnogostranih međunarodnih ugovora iz točke I. ove Odluke, objavljeni u službenim glasilima država sljednica, važe i primjenjuju se kao službeni tekstovi do objave službenih tekstova tih međunarodnih ugovora na hrvatskom jeziku u Narodnim novinama - Međunarodni ugovori."

Službeni tekst Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima objavljen je u Službenom listu SFRJ, br. 7/1971., i još uvijek je jedini službeni prijevod.

2. Svi narodi mogu slobodno raspolagati svojim prirodnim bogatstvima i izvorima za svoje osobne ciljeve bez ugrožavanja obveza koje proizlaze iz međunarodne gospodarske suradnje temeljene na načelu uzajamne koristi i na međunarodnom pravu. Ni u kojem slučaju se neki narod ne smije lišiti sredstava za svoj opstanak.

3. Države stranke ovoga Pakta, uključujući i one koje su odgovorne za upravu nad nesamoupravnim područjima i područjima koja se nalaze pod njihovim starateljstvom, dužne su promicati ostvarenje prava na samoodređenje i poštivati to pravo u skladu s odredbama Povelje Ujedinjenih naroda.

DIO II.

Članak 2.

1. Svaka država stranka ovoga Pakta se obvezuje da će samostalno i putem međunarodne pomoći i suradnje, osobito gospodarske i tehničke, i do krajnjih mogućnosti svojih raspoloživih izvora, poduzeti mjere kako bi postupno postigla puno ostvarenje prava priznatih u ovom Paktu, uz korištenje svih odgovarajućih sredstava, osobito donošenjem zakonskih mjera.

2. Države stranke ovoga Pakta se obvezuju jamčiti da će prava utvrđena u ovom Paktu biti ostvarena bez ikakve diskriminacije glede rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja ili neke druge okolnosti.

3. Vodeći računa o ljudskim pravima i svom gospodarstvu, zemlje u razvoju mogu odrediti u kojoj mjeri će jamčiti gospodarska prava priznata u ovom Paktu osobama koje nisu njihovi građani.

Članak 3.

Države stranke ovoga Pakta se obvezuju da će muškarcima i ženama osigurati jednako pravo na uživanje svih gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava utvrđenih u ovom Paktu.

Članak 4.

Države stranke ovoga Pakta priznaju da država može, glede uživanja prava koje osigurava u skladu s ovim Paktom, podvrgnuti ta prava samo onim ograničenjima koja propisuje zakon, samo toliko koliko je to spojivo s naravi tih prava i isključivo radi ostvarivanja općeg blagostanja u demokratskom društvu.

Članak 5.

1. Ništa se u ovom Paktu ne smije tumačiti tako da podrazumijeva pravo neke države, grupe ili pojedinca da poduzmu bilo koju akciju ili izvrše bilo koji čin kojim se

poništava neko od ovdje utvrđenih prava i sloboda, ili ograničava u većoj mjeri nego što je to Paktom predviđeno.

2. Nije dopušteno nikakvo ograničavanje ili derogiranje temeljnih ljudskih prava koja su priznata ili koja prema zakonu, konvenciji, propisima ili običaju postoje u nekoj državi stranci ovoga Pakta, pod izgovorom da ovaj Pakt ne priznaje takva prava ili da ih priznaje u manjem opsegu.

DIO III.

Članak 6.

1. Države stranke ovoga Pakta priznaju pravo na rad koje uključuje pravo svakoga na mogućnost da živi od slobodno izabranog ili prihvaćenog rada, i poduzet će odgovarajuće mjere kako bi zaštitile to pravo.

2. Mjere koje neka država stranka ovoga Pakta primjenjuje radi punog ostvarenja ovoga prava moraju uključivati programe, politike i postupke tehničkog i stručnog usmjeravanja i izobrazbe, kako bi se postigao stalan gospodarski, društveni i kulturni razvoj te puna i korisna zaposlenost u uvjetima u kojima se pojedincu jamče temeljne političke i gospodarske slobode.

Članak 7.

Države stranke ovoga Pakta priznaju svakome pravo da uživa pravedne i povoljne radne uvjete kojima se napose osigurava:

- a) naknada koja svim radnicima omogućuje barem:
 - (i) pravedne plaće i jednaku naknadu za rad iste vrijednosti bez ikakvog razlikovanja i osobito ženama jamči radne uvjete jednake onima koje uživaju muškarci, uz jednaku naknadu za isti rad;
 - (ii) pristojan život za njih i njihove obitelji u skladu s odredbama ovoga Pakta;
- b) sigurni i zdravi radni uvjeti;
- c) svakome jednaka mogućnost unaprjeđenja u zaposlenju na odgovarajući viši stupanj, uzimajući u obzir samo izvršene godine službe i sposobnosti;
- d) odmor, slobodno vrijeme, razumno smanjenje radnih sati i povremeni plaćeni neradni dani, kao i naknada za državne praznike.

Članak 8.

1. Države stranke ovoga Pakta se obvezuju da će osigurati:

- a) svakome pravo da, radi unaprjeđenja i zaštite svojih gospodarskih i socijalnih interesa, osniva sindikate i pristupi sindikatu po svom izboru, ovisno jedino o pravilima određene organizacije. Nikakva ograničenja ne mogu se postaviti

ostvarenju toga prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu prijeko potrebna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda, ili zaštite prava i sloboda drugih;

b) pravo sindikata na osnivanje nacionalnih federacija ili konfederacija i pravo konfederacija na osnivanje ili pridruživanje međunarodnim sindikalnim organizacijama;

c) pravo sindikata na slobodu djelovanja, uz samo ona ograničenja koja propisuje zakon i koja su u demokratskom društvu prijeko potrebna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda, ili radi zaštite prava i sloboda drugih;

d) pravo na štrajk, uz uvjet da se on vodi u skladu sa zakonima određene zemlje.

2. Ovaj članak ne zabranjuje nametanje zakonskih ograničenja u ostvarivanju toga prava pripadnicima oružanih snaga ili policije ili državnih službi.

3. Ništa u ovom članku ne daje pravo državama strankama Konvencije Međunarodne organizacije rada iz 1948. o slobodi sindikalnog udruživanja i zaštiti prava na udruživanje, da poduzmu zakonske mjere ili da primijene zakon na način kojim bi se ugrozila jamstava predviđena tom Konvencijom.

Članak 9.

Države stranke ovoga Pakta priznaju svakome pravo na socijalnu sigurnost, uključujući socijalno osiguranje.

Članak 10.

Države stranke ovoga Pakta priznaju da:

1. Obitelj, koja je prirodna i temeljna društvena jedinica, treba imati najveću moguću zaštitu i pomoć, napose za osnivanja i dok je odgovorna za skrb i odgoj malodobne djece. Brak se može sklopiti samo uz slobodan pristanak osoba koje namjeravaju ući u brak.

2. Majkama treba pružiti posebnu zaštitu u razumnom trajanju prije i poslije rođenja djeteta. Tijekom tog razdoblja, zaposlenim majkama treba osigurati plaćeni dopust ili dopust s odgovarajućim povlasticama socijalnog osiguranja.

3. Treba poduzeti posebne mjere zaštite i pomoći za dobrobit sve djece i mladeži, bez ikakve diskriminacije zbog njihova podrijetla ili drugih okolnosti. Djecu i mladež treba zaštititi od ekonomskog i socijalnog izrabljivanja. Zapošljavanje na poslovima koji ugrožavaju njihov moral ili zdravlje, koji su opasni po njihov život, ili koji mogu štetiti njihovu normalnom razvoju, treba biti kažnjivo zakonom. Države također trebaju odrediti dobnu granicu ispod koje se plaćeni dječji rad zakonom zabranjuje i kažnjava.

Članak 11.

1. Države stranke ovoga Pakta priznaju svakome pravo na životni standard koji odgovara njemu i njegovoj obitelji, uključujući odgovarajuću prehranu, odjeću i stanovanje, kao i pravo na neprekidno poboljšanje životnih uvjeta. Države stranke

poduzet će potrebne mjere radi ostvarivanja ovoga prava, priznajući pri tome bitnu važnost međunarodne suradnje temeljene na slobodnom pristanku.

2. Priznajući svakome temeljno pravo na slobodu od gladi, države stranke ovoga Pakta će pojedinačno i putem međunarodne suradnje poduzeti mjere, uključujući posebne programe, kako bi:

- a) poboljšale metode proizvodnje, očuvanja i raspodjele hrane punim korištenjem tehničkog i znanstvenog znanja, širenjem znanja o načelima zdrave prehrane i unaprjeđenjem ili izmjenom agrarnih sustava, na način kojim se osigurava najdjelotvorniji razvoj i iskorištavanje prirodnih izvora;
- b) osigurale pravednu raspodjelu svjetskih zaliha hrane u skladu s potrebama, vodeći računa o problemima zemalja uvoznica i zemalja izvoznica hrane.

Članak 12.

1. Države stranke ovoga Pakta priznaju svakome pravo na uživanje najvišeg mogućeg standarda tjelesnog i duševnog zdravlja.

2. Mjere koje će države stranke ovoga Pakta poduzeti u cilju punog ostvarenja toga prava trebaju uključivati:

- a) smanjenje stope mrtvorodenčadi i smrtnosti djece te zdravog razvoja djeteta;
- b) poboljšanje svih oblika higijene okoliša i industrijske higijene;
- c) prevenciju, liječenje i nadzor nad epidemijским, endemijским, profesionalnim i drugim bolestima;
- d) stvaranje uvjeta u kojima će svi imati osiguranu liječničku skrb i njegu u slučaju bolesti.

Članak 13.

1. Države stranke ovoga Pakta priznaju svakome pravo na odgoj i obrazovanje. One su suglasne u tome da se odgoj i obrazovanje mora usmjeriti u pravcu punog razvoja ljudske osobe i svijesti o ljudskom dostojanstvu, i da mora jačati poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda. One su također suglasne u tome da obrazovanje mora omogućiti svim ljudima djelotvorno sudjelovanje u slobodnom društvu, promicati razumijevanje, snošljivost i prijateljstvo među svim narodima, rasnim, etničkim ili vjerskim grupama te podupirati djelatnosti Ujedinjenih naroda na održanju mira.

2. U cilju punog ostvarenja toga prava, države stranke ovoga Pakta priznaju:

- a) da osnovno obrazovanje mora biti obvezno i besplatno za sve;
- b) da se srednje obrazovanje u svojim različitim oblicima, uključujući tehničko i strukovno srednje obrazovanje, mora učiniti raspoloživim i dostupnim svima korištenjem svih odgovarajućih sredstava, napose postupnim uvođenjem besplatnog obrazovanja;
- c) da se više i visoko obrazovanje mora učiniti jednako dostupnim svima prema sposobnostima korištenjem svih odgovarajućih sredstava, napose postupnim uvođenjem besplatnog obrazovanja,

d) da, koliko je god to moguće, treba poticati ili unaprjeđivati osnovno obrazovanje za osobe koje nemaju ili nisu završile osnovno obrazovanje u njegovu punom trajanju;

e) da treba aktivno razvijati školsku mrežu na svim razinama, uvesti odgovarajući sustav stipendiranja i stalno poboljšavati materijalni položaj učitelja.

3. Države stranke ovoga Pakta se obvezuju da će poštivati slobodu roditelja i, gdje postoji takav slučaj, zakonskih skrbnika da mimo škola koje su osnovale državne vlasti, za svoju djecu izaberu druge škole koje udovoljavaju onim minimalnim obrazovnim standardima koje propisuje ili odobrava država, i da osiguraju vjerski i moralni odgoj za svoju djecu u skladu sa svojim osobnim uvjerenjima.

4. Ništa se u ovom članku ne smije tumačiti tako da ograničava slobodu pojedinaca i pravnih osoba u osnivanju i vođenju odgojnoobrazovnih ustanova, uz uvjet da se poštuju načela izložena u stavku 1. ovoga članka i da obrazovanje u tim ustanovama udovoljava minimalnim standardima kako ih propisuje država.

Članak 14.

Svaka država stranka ovoga Pakta koja u času pristupanja Paktu nema osigurano obvezno i besplatno osnovno obrazovanje na svojem matičnom području ili na područjima pod njenom jurisdikcijom, obvezuje se da će u roku dvije godine izraditi i usvojiti detaljan plan akcije u kojemu će odrediti razuman rok za postupno ostvarenje načela obveznog i besplatnog odgoja i obrazovanja za sve.

Članak 15.

1. Države stranke ovoga Pakta priznaju svakome pravo na:

a) sudjelovanje u kulturnom životu;

b) uživanje pogodnosti znanstvenog napretka i njegove primjene;

c) korist od zaštite moralnih i materijalnih interesa koji proizlaze iz bilo kojega znanstvenog, književnog ili umjetničkog djela kojega je osoba autor.

2. Mjere koje države stranke ovoga Pakta poduzimaju kako bi postigle puno ostvarenje toga prava, moraju obuhvatiti one koje su prijeko potrebne za održanje, razvoj i širenje znanosti i kulture.

3. Države stranke ovoga Pakta se obvezuju da će poštivati slobodu koja je bitna za znanstveno istraživanje i stvaralačku djelatnost.

4. Države stranke ovoga Pakta priznaju prednosti koje se postižu poticanjem i unaprjeđenjem međunarodnih susreta i suradnje u znanstvenim i kulturnim područjima.

DIO IV.

Članak 16.

1. Države članice ovoga Pakta se obvezuju da će u skladu s odredbama ovoga dijela Pakta podnositi izvješća o mjerama koje su poduzele i o napretku koji je postignut u poštivanju prava priznatih u ovom Paktu.

2. a) Sva izvješća podnose se glavnom tajniku Ujedinjenih naroda koji kopije dostavlja Gospodarskom i socijalnom vijeću u skladu s odredbama ovoga Pakta.

b) Glavni tajnik Ujedinjenih naroda također dostavlja specijaliziranim ustanovama kopije izvješća ili odgovarajuće dijelove izvješća onih država članica ovoga Pakta koje su također članice tih specijaliziranih ustanova, ukoliko se ta izvješća ili njihovi dijelovi odnose na neki predmet koji prema ustavnim aktima specijaliziranih ustanova spada u njihovu nadležnost.

Članak 17.

1. Države članice ovoga Pakta će podnositi svoja izvješća u razmacima, u skladu s programom koji će u roku godine dana od datuma stupanja na snagu ovoga Pakta izraditi Gospodarsko i socijalno vijeće, nakon savjetovanja s državama članicama i zainteresiranim specijaliziranim ustanovama.

2. Izvješća mogu ukazati na čimbenike i na poteškoće koji utječu na razinu ispunjavanja obveza iz ovoga Pakta.

3. Ako je neka država članica ovoga Pakta ranije dostavila potrebne informacije Ujedinjenim narodima ili nekoj specijaliziranoj ustanovi, ona ih ne treba ponovno dostavljati nego je dovoljno na tako dostavljene informacije precizno uputiti.

Članak 18.

U skladu sa svojim odgovornostima u području ljudskih prava i temeljnih sloboda koje su mu dodijeljene Poveljom Ujedinjenih naroda, Gospodarsko i socijalno vijeće može sa specijaliziranim ustanovama utanačiti da mu one podnose izvješća o napretku u poštivanju onih odredaba ovoga Pakta koje spadaju u područje njihove djelatnosti. Ta izvješća mogu sadržavati podatke o odlukama i preporukama koje su o primjeni tih odredbi prihvatila njihova nadležna tijela.

Članak 19.

Gospodarsko i socijalno vijeće može, radi proučavanja i davanja preporuke opće naravi ili, kad je to prikladno, radi informiranja, dostavljati Komisiji za ljudska prava izvješća o ljudskim pravima koja podnose države u skladu s člancima 16. i 17., kao i izvješća o ljudskim pravima koja podnose specijalizirane ustanove u skladu s člankom 18.

Članak 20.

Države članice ovoga Pakta i zainteresirane specijalizirane ustanove mogu Gospodarskom i socijalnom vijeću uputiti primjedbe na svaku preporuku opće naravi iz članka 19. ili na svako upućivanje na opću preporuku iz izvješća Komisije za prava čovjeka ili neke dokumentacije na koju se ono poziva.

Članak 21.

Gospodarsko i socijalno vijeće može Općoj skupštini povremeno dostavljati izvješća s preporukama opće naravi i sažetke informacija što ih primi od država stranaka ovoga Pakta i specijaliziranih ustanova o poduzetim mjerama i napretku u općem poštivanju prava priznatih u ovom Paktu.

Članak 22.

Gospodarsko i socijalno vijeće može skrenuti pozornost drugim tijelima Ujedinjenih naroda, njihovim pomoćnim tijelima i zainteresiranim specijaliziranim ustanovama koje se bave pružanjem tehničke pomoći, na bilo koje pitanje koje se pojavi u izvješćima iz ovoga dijela Pakta, te im time pomoći da u okviru svojih nadležnosti donesu odluke o onim međunarodnim mjerama koje bi postupno mogle pridonijeti djelotvornijoj primjeni ovoga Pakta.

Članak 23.

Države stranke ovoga Pakta su suglasne u tome da međunarodno djelovanje u primjeni prava priznatih u ovom Paktu obuhvaća i takve metode kao što su sklapanje konvencija, usvajanje preporuka, pružanje tehničke pomoći i, u suradnji sa zainteresiranim vladama, održavanje regionalnih i tehničkih sastanaka radi pružanja savjeta i proučavanja.

Članak 24.

Ništa se u ovom Paktu ne smije tumačiti na štetu odredaba Povelje Ujedinjenih naroda i statuta specijaliziranih ustanova koji određuju pripadne nadležnosti različitih tijela Ujedinjenih naroda i specijaliziranih ustanova glede predmeta obuhvaćenih ovim Paktom.

Članak 25.

Ništa se u ovom Paktu ne smije tumačiti na štetu prirodnog prava svih naroda da potpuno i slobodno uživaju i koriste svoja prirodna bogatstva i izvore.

DIO V.

Članak 26.

1. Ovaj Pakt otvoren je za potpisivanje svakoj državi članici Ujedinjenih naroda ili članici bilo koje od specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda, svakoj državi stranci Statuta Međunarodnog suda pravde i svakoj drugoj državi koju Opća skupština pozove da postane strankom ovoga Pakta.

2. Ovaj Pakt podliježe ratifikaciji. Isprave o ratifikaciji polažu se kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda.

3. Ovaj Pakt otvoren je za pristup svakoj državi spomenutoj u stavku 1. ovoga članka.
4. Pristup se obavlja polaganjem isprava o pristupu kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda.
5. Glavni tajnik Ujedinjenih naroda obavještava sve države koje su potpisale ili pristupile ovom Paktu o polaganju svake isprave o ratifikaciji ili pristupu.

Članak 27.

1. Ovaj Pakt stupa na snagu tri mjeseca nakon datuma polaganja trideset i pete po redu isprave o ratifikaciji ili pristupu kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda.
2. Za svaku državu koja ratificira ili pristupi ovom Paktu nakon polaganja trideset i pete isprave o ratifikaciji ili pristupu, ovaj Pakt postaje pravno važeći tri mjeseca nakon što ona položi svoju ispravu o ratifikaciji ili pristupu.

Članak 28.

Odredbe ovoga Pakta primjenjuju se u svim dijelovima saveznih država bez ikakvih ograničenja ili izuzetaka.

Članak 29.

1. Svaka država stranka ovoga Pakta može predložiti izmjenu ili dopunu i tekst dostaviti glavnom tajniku Ujedinjenih naroda. Nakon toga glavni tajnik Ujedinjenih naroda državama strankama ovoga Pakta dostavlja sve prijedloge izmjena ili dopuna, uz zahtjev da se izjasne jesu li za sazivanje konferencije država stranaka u svrhu razmatranja i glasovanja o tim prijedlozima. Ako se najmanje jedna trećina država stranaka izjasni u prilog sazivanju konferencije, glavni tajnik saziva konferenciju pod pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda. Svaka izmjena ili dopuna koja se usvoji većinom glasova država stranaka koje sudjeluju na konferenciji i koje glasuju, podnosi se Općoj skupštini Ujedinjenih naroda na usvajanje.
2. Izmjene ili dopune stupaju na snagu kad ih odobri Opća skupština Ujedinjenih naroda i kad ih prihvate dvije trećine država stranaka ovoga Pakta u skladu s njihovim ustavnim pravilima.
3. Nakon što izmjene ili dopune stupe na snagu, one postaju obvezne za države stranke koje su ih prihvatile, dok su druge države stranke i nadalje obvezane odredbama ovoga Pakta i svakom ranije prihvaćenom izmjenom ili dopunom.

Članak 30.

Neovisno o priopćenjima prema članku 26., stavku 5., glavni tajnik Ujedinjenih naroda obavještava sve države spomenute u stavku 1. istoga članka o sljedećim pojedinostima:

- a) potpisima, ratifikacijama i pristupima prema članku 26.;
- b) datumu stupanja na snagu ovoga Pakta prema članku 27. i datumu stupanja na snagu svake izmjene ili dopune prema članku 29.

Članak 31.

1. Ovaj Pakt kojega su kineski, engleski, francuski, ruski i španjolski tekst jednako vjerodostojni, bit će pohranjen u arhivu Ujedinjenih naroda.
2. Glavni tajnik Ujedinjenih naroda dostavit će ovjerene prijepise ovoga Pakta svim državama spomenutim u članku 26.

Potvrđujući navedeno, doljepotpisani opunomoćenici, uredno ovlašteni od svojih vlada, potpisali su ovaj Pakt, koji je otvoren za potpisivanje u New Yorku devetnaestoga prosinca tisuću devet stotina šezdeset i šeste.

Prevela: Vedrana Spajić-Vrkaš